

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. maja 1872.

O b s e g: Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. (Konec.) — Našim planincem! — Iz občnega zbora družbe kmetijske. — Haardtove mlečne plehaste posode. — Gospodarske novice. — Postava o predruženju plače deželnih šolskih nadzornikov. — Postava o povračilu popotnine deželnih in okrajnih šolskih svetovalcev. — Nezmerna važnost hrvaških volitev za vso Avstrijo. — Ljudske šole po goratih krajih na Francoskem. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

Spisal Franjo Kuralt.

VII.

Vsak gospodar naj ima le toliko živine, kolikor je dobro hraniti more.

(Konec.)

Na taki način si more živinorejec preračunati, koliko živine bo mogel hraniti, da mu bo dobiček dala, ne pa zgube.

Če tudi si je živinorejec preračunal, koliko živine bode mogel s svojo klajo leto in dan rediti, vendar ne sme nikdar vse klaje v ta račun vzeti; pustí naj si je zmirom nekoliko za naprej. Noben gospodar ne vé, ali mu bodo prihodnje košnje in žetve tudi toliko živinske hrane dale, da bo mogel svojo živino tudi za naprej tako dobro rediti, da ne bo prisiljen drago kupovati klajo, ali pa zaradi pomanjkanja klaje živine iz hleva prodati.

Kakor je pa zadostna hrana za dobro izrejo živini potrebna, ravno tako neobhodno potrebna jej je tudi zdrava voda.

Koliko da vsaka živina vode na dan popije, odvisno je deloma od hrane, kakoršna se živini poklada, — od plemena in živinske starosti, od letnega časa, od vremena in od dela, za katero se živina upotrebuje. Čem manj redilna in siroveja je hrana, tem več pijače zahteva živina.

Prešič potrebuje več pijače, kakor goveja živina, goveja zopet več kakor konj, in konj zopet več kakor ovca.

Srednjo primero jemaje računa se na en funt sená tri funte vode. Tako na priliko, potrebuje konj za 100 funtov žive teže tri funte in pol sená, 10 funtov in pol pa vode.

Mlada živina potrebuje bolj mrzlo vodo kakor stara, kateri topla voda bolj hasni.

Tudi pije živina tem več, čem topleje je vreme in večja vročina; mnoge bolezni, posebno bolezen vrance in njej enake, po katerih kri črna in gosta postane, se odvrnejo, če živina večkrat in hladne vode dobiva.

Ravno tako tudi molzne krave in take, ktere teleta dojijo, več potrebujejo vode, kakor pa druge.

Vročča živina se ne sme nikdar napajati.

Ako se živini friška klaja poklada, je boljše, da se popred napojí, kakor pa potlej. Tudi nečedna voda se ne sme živini dati, ker lahko zbolí.

Da se pa živina v redu hrani, potreba je za to ljudi, da jej strežejo. Jako je nespametno, ako si misli kdo s tem kaj prihraniti, da ima mnogo živine in malo ali celó samo enega hlapca ali eno dekle.

Ako se živina dobro ne snaži, lahko postane bolna in gospodar bo le malo pri njej priredil. Red in snaga sta glavne stvari pri živinoreji. Žalibog, da mnogi naši gospodarji te potrebe ne razumejo.

Treba je toraj, da ima vsaka živina potrebno postrežbo. Računa se tedaj:

en hlapec za 2 konja, da jima streže in ž njima dela;

en hlapec za 20 žrebet,

en hlapec za 4 vole, ako samo pol dne delajo, ako pa delajo celi dan, streči mora en hlapec samo dvema voloma,

en hlapec za 15—20 krav, da jim streže in jih molze,

ena dekla za 15—20 krav, da jim streže in jih molze,

en hlapec za 25—30 krav, ktere se na pašo gonijo, katerih pa on ne molze,

en hlapec za 10—12 goved, ktera se pitajo,

en hlapec za 300—400 ovác,

ena dekla za 30—40 prešičev različne starosti.

Vedeti se pa mora pri tem, da hlapci in deklet, ki imajo s toliko živino opraviti, se ne smejo za druga opravila upotrebljati, nego samo pri svoji živini ostati, da jo morejo dobro hraniti in snažiti.

Tako, dragi gospodarji, Vam je dobiček od živine Vaše gotov.

Našim planincem!

Čujte, planinci! kako napreduje planinsko gospodarstvo na Tirolskem v Tanheimu.

Vsi posestniki ondotne planine so sklenili sledeče zboljšanje planine:

1. Napraviti se imajo hlevi za 100 krav.

2. Vrediti se ima gnojišče, da se ves gnoj skupaj spravi in potem porabi za gnojenje planine.

3. Dobro steze in pota se imajo napraviti.

4. Grmovje in plevelne rastline se imajo uničiti, z drvi za kurjavo se ima varčno gospodariti. Pepel se ima za gnojenje porabiti.

5. Na planini se ima napraviti več vodnjakov, da živina dobí dovolj vode.

6. Le toliko živine se ima na planino nagnati, kolikor je je v resnici mogoče dobro prerediti. Živina se ima zavarovati pri zavarovalnici.

8. Od čistega dohodka se imata vsako leto 2 odstotka porabiti za izboljševanje planine in dotičnega gospodarstva.

9. Izvedenemu planincu se izroči gospodarstvo planine; on pa je za vse odgovoren vsemu društvu.

To je lepo, to je napredek! Planinci posnemajte izvrsten izgled, tem bolj ker pomagala vam bo vlada z lepo denarno podporo. „Gosp. List“.

Iz občnega zbora družbe kmetijske

imamo poročilu v poslednjem listu dodati še to-le:

Na ogled postavljene (in deloma tudi skušane) so bile sledeče kmetijske mašine: mlativnica iz fabrike Lanz-ove v Manheimu, ki se z rokami goni, jako pohvaljena, cena jej je 122 gold., — mlativnica, tudi ročna, od Carow-a iz Prage, tudi pohvaljena, cena 120 gold., — slamoreznici dve, tudi od Lanz-a po 64 in 108 gold., — slamoreznica iz Vratislava in slamoreznica iz Londona, — dve koruzni lušivnici, koruzna sejavnica, — mlin za žito čistiti, — mašina za lan tretji iz moravskega Schönberga, druga od mizarja Rotarja v Bohinji, prav praktična, ki velja le 44 gld., — pumpa za gnojnico; — plugi (drevesa) skušani na njivi družbinega vrta, in dobro potrjeni so bili: Zugmajerjev, Burgov, ruhadlo, Eichmanov dvojni plug, ameriški železni; razpostavljena je bila tudi sklenjena brana, — brabantška brana; — 2 pluga za korenine izruvati, — osipavnik, — ekstirpator s kolesoma; — mašinica, enaka naši domači slamoreznici, s katero se za prešiče reže zelenjava (prav praktična mašinica). Razstavniki so bili večega dela mašin: družba kmetijska, gosp. Peter Kozler in pa gosp. P. Lasnik.

Gosp. France Golob iz Vrhnike je v razstavo poslal iz svoje fabrike 2 steklenici zarad prijetnega okusa posebno pohvaljenega vinskega in 2 steklenici medenega žganja, 3 steklenice brinjevca, 1 steklenico brinovčeve esencije in 1 steklenico slivovica. Vitez dr. Gutmannsthal je poslal 4, baron Rudolf Apfaltrern pa 2 steklenici dolenskega vina.

Haardtove mlečne plehaste posode.

Na Dunaji je fabrika, ki oskrbuje gospodarstva v gornji in doljni Avstriji z mlečnimi posodami, ki so iz poliranega Bessemerovega pleha narejene, skor za večnost, kakor se pravi. Adresa tej fabriki je „Haardt et Comp. Metallwaarenfabrik, Wien am Tabor 12.“ Dobivajo se tu lonci, latvice, flaške, sita, golide, hladilniki, na kratko rečeno, vse mlečne posode razne velikosti in cene, ki so naznanjene in v podobah narisane na listu, ki ga vsak gospodar zastonj dobí iz fabrike, ako se pismeno na-njo obrne pod gori navedeno adresno.

Ker dobre mlečne posode so velik dobiček mlekarstvu, zato priporočamo Haardtovo fabriko vsem, ki morebiti želijo si omisliti dobrih posod.

Gospodarske novice.

Svarilo.

* *Trtam škodljivi žužek* — „Phyloxera vastatrix“ — o katerem smo že lani v „Novicah“ govorili, se na Francoskem zelo razširja. Ta mrčes objeda trti korenine. Še se ni posrečilo francoski vladi, da bi bila našla pomoč, ngrade rešiti te nadloge. Zato bilo bi nevarno, da bi si kak vinorejec trt naročal iz Francoskega, pa tudi iz Laškega ne, ker je težko razločiti, kaj pride iz Francoskega, kaj pa iz Laškega. Zato je Švajcar-

ska vlada svojim vinorejcem prepovedala, da tudi iz Laškega ne smejo trt kupovati.

Dunajsko ministerstvo kmetijstva bode po dogovoru z ogerskim ob svojem času storilo, kar je potrebno, da se od Avstrije odvrne ta nadloga.

Štajarska kmetijska družba v Gradcu

je dobila od ministerstva za poljedelstvo za tekoče leto 21.000 gold. pripomoči, ki se ima tako-le razdeliti: za pospeševanje živinoreje 9800 gold., svinje- in ovčereje 1500 gold., svilarstva 300 gold., sadjereje, vinarstva in vrtnarstva 3000 gold., za potujoče učitelje 1600 gold. Konjičanom za živinorejo še posebej 300 gold. Kar ostane, se ima porabiti v izboljševanje zemljišč. — Koliko dobimo od vsega tega za spodnje Štajarsko? — Uganjka. „Slov. Gosp.“

Šolske stvari.

Postava o predrugačenju plače deželnih šolskih nadzornikov.

Po tej postavi, ktera je potrjena po najvišem sklepu od 6. aprila t. m., in zadobi moč 1. julija t. l., se vsi deželni šolski nadzorniki razdelijo v 2 polovici; ena dobiva letno plačo z 2700 gold., druga z 2100 gold. Deželni šolski nadzorniki na Dunaji in Trstu dobivajo vrh plače še za stanovanje po 450 gold., vsi drugi po 300 gold. Stroški njihovega službenega potovanja se, kakor dozda, plačajo iz dotičnih pavšalov. — Vdove njihove dobivajo 500 gold. penzije.

Postava o povračilu popotnine deželnih in okrajnih šolskih svetovalcev.

Po najvišem sklepu od 19. aprila t. l. potrjena postava, ki zadobi veljavo 1. oktobra t. l., dobivajo deželni in okrajni šolski svetovalci, če so več kakor pol milje oddaljeni od uradnega mesta deželnega ali okrajnega svetstva, kedar potujejo v seje, iz državne blagajnice povračilo za stroške vožnje in živeža, ki ga po zaslišanju deželnega šolskega sveta odloči učni minister; vendar pototnina za 1 miljo ne sme več znašati kakor 1 gold., stroški živeža pa za vsacega pol dneva ne več kakor 1 gold. 50 kr. — Ta odločba pa ne velja za okrajne šolske nadzornike in tiste ude, ki se pokličejo v seje pomnoženega šolskega sveta.

Politične stvari.

Nezmerna važnost hrvaških volitev za vso Avstrijo.

Volilni boj na Hrvaškem se je začel. Národna stranka je v prvi volitvi, ki je 23. dne t. m. bila v Karlovcu, sijajno zmagala. Včeraj in danes se izvršijo vse ostale volitve razen ene v Turopolji. Da sila težko pričakujejo vsi federalisti in resnični Avstrijani srečnega izida teh volitev, ni čuda, kajti srečni izid silnega volilnega boja je neizmerne važnosti ne samo za trojedno kraljevino, marveč za Avstrijo vso.

Kakor so Hrvati pod vodstvom neumrlega bana Jelačića leta 1848. Avstrijo rešili pogina, tako bode sedaj njihova zmaga v volitvah imela bistveni vpliv na rešenje velicega državopravnega vprašanja v Avstriji vsej.

Na Ogerskem gine gospodstvo Deakove stranke;